

Tilburg

Tijdschrift voor
geschiedenis,
monumenten
en cultuur

Vincent van Gogh en de Rijks-HBS Willem II

Tilburg liet 't zien 2009

**Harry Dreesen, een ontwerper
met internationale allure**

Levensloop Adriaan van der Willigen (1766-1841)

Jaargang 28
december 2010
nummer

3

€ 4,95

Tilburg,

tijdschrift voor geschiedenis,
monumenten en cultuur
Verschijnt driemaal per jaar

Jaargang 28, nr. 3
december 2010

Uitgave
Stichting tot Behoud van
Tilburgs Cultuurgoed
K.v.K.: S 41096029 • ISSN: 0168-8936

www.historietilburg.nl

Redactie
Ronald Peeters (eindredactie)
Jeroen Ketelaars, Rob van Putten

Redactiesecretariaat
Ronald Peeters
Montfortanenlaan 96
5042 CX Tilburg
rpeeters@historietilburg.nl

Abonnement
€ 14,50
Losse nummers
verkrijgbaar in de
boekhandel (€ 4,95)
Abonneren door
overmaking op de
rekening van de Stichting
tot Behoud van Tilburgs
Cultuurgoed te Tilburg

Gironummer 5625554
AMRO-bank rek.nr.
42.81.63.343
onder vermelding van
'abonnement 2011'

Omslagfoto:
200e verjaardag Tilburg,
18 april 2009 (foto Jan Stads)

Vormgeving
Ronald Peeters

Opmaak en druk
Drukkerij Gianotten B.V., Tilburg

Ten geleide

Precies een jaar geleden vond in de Piushaven de afsluiting plaats van het kroonjaar 2009. Het was een jaar geweest met tal van activiteiten, een feestjaar waarin volop herdacht werd dat Tilburg 200 jaar daarvoor stadsrechten had gekregen. Onlangs, in december 2010, werd de Stichting Tilburg 2009, de motor achter het jubeljaar, opgeheven. Het werk zat er nu ook formeel op. Een mooi moment om in tijdschrift 'Tilburg' eens terug te kijken op wat er zoal is gebeurd in 2009.

In dit laatste nummer van 'Tilburg' van deze jaargang vindt u nog drie andere artikelen. Jan de Veer deed onderzoek naar de anderhalf jaar die de schoolcarrière van Vincent van Gogh in Tilburg duurde. Hij zocht uit wie destijds allemaal nog meer deel uitmaakten van de schoolbevolking.

Margriet Hage schreef een bijdrage over de meubel- en interieurontwerper Harry Dreesen. Hij bracht een groot deel van zijn leven in Tilburg door, maar raakte in de vergetelheid, terwijl hij toch ook internationaal actief was.

En in een uitgebreide bespreking gaat Gerard Steijns op persoonlijke wijze in op het boek 'De levensloop van Adriaan van der Willigen (1766-1841). Een autobiografie uit een tijdperk van overgang'.

Natuurlijk ontbreekt de vaste rubriek 'Tilburg kort' ook dit keer niet.

De redactie van 'Tilburg' en het bestuur van de Stichting tot Behoud van Tilburgs Cultuurgoed wensen u een prettige jaarwisseling. Tot in 2011.

De redactie

Inhoud

- 71 **Jeroen Ketelaars:**
Tilburg liet 't zien
Een terugblik op het kroonjaar 2009
- 79 **Jan de Veer:**
Vincent van Gogh en de Rijks-HBS 'Willem II'
- 92 **Margriet Hage:**
Harry Dreesen, een ontwerper uit de provincie met internationale allure
- 98 **Gerard Steijns:**
'Oom Adriaan'
De levensloop van Adriaan van der Willigen (1766-1841)
- 101 **Tilburg kort:**
Tilburg signalement LXVIII
Jos. Donders: een stad, een architect, een boek...
Tilburg en Valkenburg

Harry Dreesen, een ontwerper uit de provincie met internationale allure

Margriet Hage*

** Na haar studie meubelrestauratie aan het Instituut Collectie Nederland te Amsterdam wilde Margriet Hage graag haar kennis van toegepaste kunst verbreden en is daarom de master History of Decorative Arts and the Domestic Interior gaan volgen aan de Universiteit van Leiden. De scriptie over Harry Dreesen is de afronding van deze studie.*

De naam Harry Dreesen (1884-1948) zal tegenwoordig weinigen nog iets zeggen, ook niet in Tilburg waar deze meubel- en interieurontwerper een groot deel van zijn actieve leven heeft doorgebracht. Toch was deze ontwerper en handelaar van 1909 tot 1940 zeer actief in Tilburg, Mechelen (België) en Brussel (België). In dit artikel wil ik vooral ingaan op zijn ontwerpen.

Inleiding

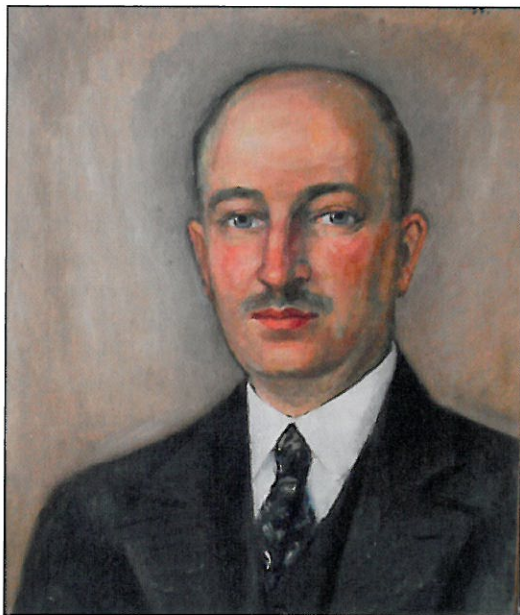
De ontwerpen van Dreesen laten invloeden van verschillende stromingen zien, maar hebben ook een duidelijk eigen karakter en zijn van hoge kwaliteit. Een typerend voorbeeld van zijn werk is de zeer opmerkelijke en gedurfde kast met verschillende formaten deuren en laden uitgevoerd in rijke houtsoorten zoals wortelnoten en palissander (p. 93). Helaas is er nog niet eerder onderzoek gedaan naar Dreesens leven en werk, wat tot gevolg heeft gehad dat er veel informatie verloren is gegaan. Het feit dat hij behoorde tot de kleine groep vrienden rondom Theo van Doesburg (1883-1931) en Anthony Kok (1882-1969) is al een aanwijzing voor zijn betekenis. Wanneer in 1917 het

blad *De Stijl* voor het eerst wordt uitgegeven, behoort Dreesen tot de eerste abonnees.¹ In de briefwisseling tussen Van Doesburg en Kok, die zij tot het eind van hun leven hebben voortgezet, wordt Dreesen verschillende malen genoemd als vooruitstrevend persoon en mogelijk adres om tentoonstellingen te houden.² In 2009 heb ik (gestimuleerd door belangstelling voor Dreesen uit zijn geboorteplaats Helmond) als masterstudent kunstgeschiedenis aan de universiteit van Leiden onderzoek gedaan naar het leven en werk van Harry Dreesen. Hoewel de scriptie inmiddels is afgerond, is er nog veel te ontdekken. Ik hoop dat dit artikel daaraan een bijdrage levert.

Leven en werk

Martin Henry Hubert Pierre Dreesen is op 14 september 1884 geboren te Helmond als tweede kind van Martinus Dreesen (1829-1891) en Maria Francisca Hubertina Knarren (1849-1929). Als roepnaam wordt doorgaans Harry en een enkele keer Henri gebruikt. Dreesen heeft één zus: Catharina Francisca Ida Dreesen (1877-1935). Het gezin is rooms-katholiek. Vader Martinus Dreesen kwam uit een 'timmermansfamilie' en ontplooië zich van aannemer tot bouwmeester en was tevens stadsarchitect van Helmond. Dreesen doorliep de 3-jarige hbs te Helmond, maar van een eventuele vervolgopleiding is niets bekend. In *Persoonlijkheden in het koninkrijk der Nederlanden* wordt vermeld dat hij aanvankelijk kunstschilder wenste te worden, maar doordat hij bij een familielid in aanraking kwam met de restauratie van antieke meubelen vatte hij het plan op om binnenhuisarchitect te worden.³ Dit wordt bevestigd door een notitie van Dreesen op de achterzijde van een schilderij van zijn hand: '... Na mijn 20ste heb ik niet meer geschilderd en mijn roeping als meubelontwerper gevolgd.' Deze notitie is ondertekend met 'Henri Dreesen binnenarchitect V.A.N.K. 9 sep. 1917.'⁴

Tot 1907 woont Dreesen voornamelijk in Helmond bij zijn moeder. Deze periode wordt tweemaal onderbroken met een jaar. Het jaar 1901 brengt hij door in Dordrecht waar hij werkt als winkelbediende bij de bekende manufacturenzaak J.L. Wijers. Op 3 februari 1905 vertrekt Dreesen opnieuw voor een jaar, ditmaal naar Amsterdam waar hij ook een baan heeft als winkelbediende bij de manufacturenhandel Bahlmann & Co. Deze zaak is gevestigd aan de Nieuwendijk 208/210 en Dreesen woont in deze

Harry Dreesen (1884-1948), geschilderd door de Tilburgse kunstenaar Theo Swagemakers in 1933. (Part. coll.)

H. Dreesen, kast, eikenhout, wortelnoten, palissander en enkele onbekende houtsoorten, z.j. (Bron: nalatenschap Dreesen).

periode boven de zaak. Na een jaar gaat Dreesen terug naar Helmond en trekt hij weer bij zijn moeder in. Er is verder weinig bekend over de reden waarom hij in deze twee steden woonde en werkte. Wellicht wenste hij in Amsterdam een avondschool te bezoeken, wat in die periode heel gewoon was.

In 1907 vertrekt Dreesen naar Mechelen waar hij op 2 juli van dat jaar trouwt met Maria Catharina Smets (1884-1962). Zijn aanstaande huwelijk is mogelijk de reden geweest voor zijn vertrek naar Mechelen, maar een andere mogelijkheid is dat Dreesen ervaring wil opdoen bij beroemde meubelmakers in de stad. Het valt op dat Dreesen in het bevolkingsregister van Mechelen staat ingeschreven als meubelarchitect. Het is echter niet duidelijk of hij een eigen bedrijf heeft of bij iemand in dienst is.

Tilburg

In 1909 vestigt Dreesen zich aan de Nieuwlandstraat 8 te Tilburg en begint hij een zaak onder de naam 'H. Dreesen, woninginrichting'. De winkel blijft daar gevestigd tot deze in 1940 opgeheven wordt. Uit een door Dreesen uitgegeven catalogus, *Oude en nieuwe kunst*, Henri Dreesen, blijkt dat er, naast ontwerpen van zijn eigen hand, in de winkel ook gehandeld wordt in antiek, meubels in oude stijlen en moderne kunst en kunstnijverheid. Een artikel in de *Nieuwe Tilburgsche Courant* van 26 juni 1917 vermeldt een tentoonstelling in de Nieuwlandstraat van Albert Lejeune (1879-1934), die *Oude en nieuwe kunst* heeft samengesteld. Ook in 1928 wordt er een tentoonstelling gehouden in de Nieuwlandstraat. Ditmaal gaat het om de kunstenaar Jan van Delft (1879-1952).⁵ Van

Delft is vooral bekend om zijn portretten. Uit brieven van Theo van Doesburg en Antony Kok blijkt dat ook Van Doesburg zelf wel wilde exposeren in de zaak van Dreesen. 'Ik wil Dreesen wel eens wat oud werk van mij ter expositie sturen, luministische en desnoods nog enige overgangsdingen.'⁶ Verderop in dezelfde brief komen ook plannen voor om in Dreesens winkel een tentoonstelling te houden van de schilder A.J.J. (Janus) de Winter (1882-1951). 'De Winter is al een heele sprong voor Tilburg, doch goed om ze eens wakker te schudden die 'fabrikáanten.'⁷ Van Doesburg koestert in eerste instantie bewondering voor De Winter, die later wat bekoelde.⁸

De tekst in *Oude en nieuwe kunst* vermeldt dat Dreesen naast een winkel ook een meubelmakerij in Tilburg heeft. Helaas zijn hier verder geen gegevens over gevonden.

Dr. D. Vingerhoets, kleinzoon van de zus van Dreesen, heeft mij laten weten dat Kremers en Weijtens in de Langestraat te Tilburg werk uitvoerden van Dreesen tot lang na zijn dood. Zoektochten in het archief van de Kamer van Koophandel hebben echter geen gegevens over dit bedrijf aan het licht gebracht.

Veel informatie betreffende de ontwerpen en de waardering van het werk van Dreesen is gebaseerd op contemporaine publicaties van collega-ontwerpers. Het belangrijkste doel van deze publicaties was het verspreiden van informatie ter verbetering van woninginrichting en smaak. Bij het onderzoek zijn zo'n 60 afbeeldingen gevonden in deze publicaties. Opvallend is dat Dreesen vaak gebruikt wordt om te illustreren hoe een goed ontwerp eruit zou moeten zien, maar er is slechts een handvol artikelen daadwerkelijk aan hem gewijd. In deze artikelen wordt hij vooral geprezen als pionier die beneden de rivieren kennis van goede smaak durft te verspreiden. Deze publicaties bevatten ook namen van enkele uitvoerders van werk van Dreesen. Bij een afbeelding van een bureau staat vermeld dat het meubel 'in zijn eigen meubelmakerij is uitgevoerd, meubelmaker J. v.d. Hagen en beeldhouwer Ant. Roggemans'⁹ en 'beeldhouwwerk Biesiot, Den Haag (p. 93 en 94)'.¹⁰ Helaas valt hieruit niets af te leiden over het aantal mensen dat Dreesen in dienst had of de omvang van zijn bedrijf, maar de beeldhouwer P. Biesiot (1890-1980) is geen onbekende naam. Tijdens zijn leven heeft hij veel beeldhouwwerken gemaakt in steen en hout te Den Haag. Dat deze kunstenaar van betekenis Dreesen kende en werk voor hem uitvoerde, onderstreept de betekenis van Dreesen.

In 1940 wordt de zaak in Tilburg officieel opgeheven. Er is een inventaris van de zaak bekend die aantoont dat de verkoop van antiek en meubelen uitgevoerd in oude stijlen nooit is opgehouden. De reden voor de opheffing van de zaak is niet duidelijk. Er is geen sprake van een faillissement. Een mogelijke oorzaak kan de slechte gezondheid van Dreesen zijn. Hij had namelijk een hartkwaal die waarschijnlijk ook leidde tot zijn vroegtijdig overlijden in 1948. Van 1940 tot 1948 woont Dreesen bij zijn nichtje en haar gezin in Helmond.

H. Dreesen, bureau,
Amerikaans noten met
ebben sokkels, 1926.
(Bron: J. Lauweriks, 'Nieuwe
Nederlandsche ruimtekunst',
Blaricum, z.j. [1927], p. 43)

Mechelen

Omdat Dreesen de technische uitvoering van zijn meubels van belang acht, richt hij in Mechelen zijn eigen meubelmakerijen op aan de Oude Brusselsche Steenweg 5. Onduidelijk is wanneer Dreesen de zaak in Mechelen in bezit heeft gekregen en hoelang er meubels zijn geproduceerd. In de gemeentearchieven van Mechelen is een notitie te vinden voor de aanvraag van het plaatsen van machines uit 1912. Helaas is de akte zelf niet aanwezig in het archief en valt over de verdere inhoud van de aanvraag niets te zeggen. In 1929 vraagt hij opnieuw een vergunning aan. Inmiddels is het atelier uitgebreid en is Oude Brusselsche Steenweg 3 erbij getrokken. De aanvraag betreft de plaatsing van 5 machines, een van 5, een van 4, een van 3 en twee van 1 pk.

Hoe interessant deze archiefstukken ook zijn, het is aan de hand daarvan moeilijk in te schatten hoe groot Dreesens bedrijf was. B. Pluymers schrijft in *Het Mechelse Meubel 1500-2000* een interessant artikel over de mechanisatie in Mechelen. De ontwikkelingen op dit gebied hebben veel invloed gehad op Mechelen, een stad die bekend staat om zijn handwerkslieden. De gasmotor zorgde voor een grote toename van het aandeel machines en de elektromotor maakte het nog eenvoudiger om machines individueel aan te drijven. In 1910 was 22% van de meubelbedrijven voorzien van een mechanische krachtbron.¹¹ Het is echter moeilijk om van de verschillende bedrijven afzonderlijk de productie in te schatten, omdat bedrijven zich specialiseren en vanwege de efficiency samenwerken.¹² Omdat er in deze periode in Mechelen veel kleine meubelbedrijven zijn en hun administratie zeer beperkt is, is het moeilijk een idee te krijgen hoe het aantal machines waarvoor Dreesen een aanvraag doet zich verhoudt met andere meubelbedrijven.

Brussel

Naast de hiervoor genoemde bedrijven heeft Dreesen van 1931 tot 1935 een winkel met 20 ingerichte toonzalen aan de Martelarenplaats in Brussel. Dat Dreesen de stap neemt en een omvangrijke winkel

opent op een centraal gelegen plein in Brussel, wijst erop dat de zaken hem op dat moment voor de wind gaan en dat hij zeer ambitieus is en zijn naamsbekendheid wil uitbreiden.

Voor deze winkel geeft hij een tweetalige publicatie uit getiteld: *L'intérieur contemporain, Woninginrichting*. Uit deze publicatie blijkt dat Dreesen in Brussel naast meubels en tapijten van zijn eigen hand ook meubels, kunst- en luxe voorwerpen verkocht van andere ontwerpers en firma's. In tegenstelling tot de winkel in Tilburg, gaat het allemaal om eigentijds werk. Het aanbod omvat bijvoorbeeld glas uit Glasfabriek Leerdam (1878-heden), keramiek van de Duitse firma Arzberg (1887-heden) en glazen van de Amsterdamse glasontwerper G. Muller (1877-1943). De reden van de opheffing in 1935 is niet duidelijk geworden uit het onderzoek.

Ontwerpen

Zoals al eerder is opgemerkt, hebben de ontwerpen van Dreesen niet één bepaalde stijl. De verschillende kunststromingen die tussen 1900 en 1940 in Nederland en België voorkomen, hebben alle aanwijsbare invloed op zijn ontwerpen. Zijn werk is echter niet te omschrijven als trendvolgend, want de ontwerpen zijn alle origineel en hebben een eigen karakter. Bij het werk van Dreesen ligt de nadruk op de technisch goede uitvoering en de schoonheid van houtstructuur.

Een indrukwekkend voorbeeld van Dreesens ontwerp-kunst is het al eerder genoemde bureau uit 1926 met snijwerk van Biesiot. De meubelontwerper A.F. van der Wey (1885-1969) vermeldt in zijn artikel over het leven van Dreesen dit meubel. Hij ziet een verwantschap met architect J. Lauweriks (1864-1923) en sierkunstenaar en ontwerper C.A. Lion Cachet (1864-1945), hoewel op 'eigen wijze verwerkt'.¹³ In een artikel van de hand van Willem Retera (1890-1955), die de meeste publicaties over Dreesen op zijn naam heeft staan, wordt het bureau ook afgebeeld. Als redacteur van *Weekblad voor het landhuis, onze tuinen met huis en hof*, later samengevoegd met *Op de hoogte* is Retera in de positie zich in te zetten voor de naamsbekendheid van Dreesen. Interessant is dat in zijn beschrijving van het bureau de betekenis van de koppen wordt vermeld: wever, spinner, handel en industrie ontworpen in 1926.¹⁴ Helaas is het meubel niet getraceerd, maar deze beschrijving duidt erop dat het meubel waarschijnlijk voor een fabrikant in textiel is ontworpen en vervaardigd.

Een vroeger, eveneens nog niet getraceerd meubel laat invloed zien van het zeventiende-eeuwse kruisvoetkabinet (afb. p.95). Hoewel de inspiratiebron duidelijk is, is er in geen geval sprake van kopiëren. In de keuze van de houtsoorten (mahonie en wortelnoten) en het gebruik van het decoratieve snijwerk is de moderne invloed van de architect K.P.C. de Bazel (1869-1923) te zien die het meubel een eigen karakter geeft. Dat Dreesen een actief en goed geïnformeerd ontwerper was, blijkt ook uit zijn lidmaatschap van de Vereniging voor Ambachts- en Nijverheidskunst (V.A.N.K.). Uit de vele vermeldingen van zijn lidmaat-

schap is op te maken dat Dreesen deze vereniging en de doelen die zij nastreeft van belang acht. De V.A.N.K. wordt opgericht in 1904 als belangenvereniging voor ontwerpers van alle vormen van toegepaste kunst en zal tot 1942 actief zijn. De ontwerpers die lid zijn van de vereniging richten zich zowel op de ambachtelijke als de industriële vervaardiging en streven naar een goede samenwerking tussen beide. Zijn lidmaatschap zorgt ervoor dat Dreesen verschillende malen wordt opgenomen in publicaties die uitgaan van de vereniging.

Dreesen werkt ook aan zijn naamsbekendheid door deel te nemen aan verschillende tentoonstellingen. Zijn inzending voor de wereldtentoonstelling te Parijs in 1925 krijgt een zilveren medaille. Het zeer opmerkelijke en monumentale ontwerp van deze inzending laat een duidelijke invloed zien van de Amsterdamse School. Opnieuw is er echter op geen enkele wijze sprake van een kopie. Het is een zeer krachtig ontwerp met een duidelijk persoonlijk karakter (afb. p.96 boven).

De zorgvuldigheid waarmee de meubels van Dreesen zijn samengesteld, blijkt onder andere uit de keuze van de houtsoorten. In deze keuze is duidelijk de invloed van ontwerpers uit België zichtbaar. Terwijl ontwerpen in Nederland in de jaren '30 vaak zijn uitgevoerd in hout met een niet al te nadrukkelijk aanwezige houtstructuur met eventueel gekleurde vlakken, blijft in België het gebruik van rijk getekende fineersoorten

H. Dreesen werd beïnvloed door het zeventiende-eeuwse kruisvoetkabinet. Uit: W. Reijers, 'Bij het werk van H. Dreesen', 1930. Detail van afb. 14. (Bron: nalatenschap Dreesen)

aanwezig. Dreesen weet een interessante combinatie te maken van deze stromingen wanneer hij het interieur voor de familie Mutsaers-de Beer uit Tilburg ontwerpt. De strakke lijnen van de kast verraden invloed van de Haagse School, de keuze van de gebruikte houtsoorten duidt op Belgische invloed. De binnenzijde van de deur van de kledingkast is zeer tot de verbeelding sprekend omdat het finer gespiegeld is op een dusdanige wijze dat het beeld van een uil ontstaat (afb. p.96 onder).

Hoewel aangenomen moet worden dat Dreesen vooral de ontwerper en niet de uitvoerder was van zijn ontwerpen, blijkt uit bovenstaand voorbeeld dat hij ook betrokken was bij de uitvoering. Een dergelijk ontwerp ontstaat namelijk niet 'per ongeluk', er moet sprake zijn geweest van bewust gebruik van finer. Zijn interesse voor de technische uitvoering van zijn ontwerpen blijkt ook uit het gebruik van innovatieve technieken bij tafels met uittrekbladen. Het uittrekken van de bladen is vaak onhandig en zwaar. Bij twee verschillende ontwerpen van Dreesen zijn verschillende methodes gebruikt om dit probleem op te lossen. Het eerste systeem heeft een patentzegel van Ruscheweyh op een van de tussenbladen. Een zoektocht op internet leverde tafels van andere ontwerpers op met hetzelfde patentzegel. Het gaat om een patent dat in 1879 is aangevraagd door de directeur van de in Langenöls (tegenwoordig Polen) gevestigde meubelfabriek Ruscheweyh en Schmidt, Robert Ruscheweyh (1822-1899). Dit systeem zou het mogelijk maken om een tafel zo te verlengen dat 50 personen kunnen aanzitten.¹⁵ Bij de tafel van Dreesen gaat het om twee tussenbladen die kunnen worden toegevoegd. De twee hoofdbladen van de tafel trekt men uit elkaar. De twee helften van de tafel zijn met elkaar verbonden door metalen strips die in beukenhout lopen. Deze metalen strips hebben beide aan het einde een welving. Wanneer de tafel ver genoeg is uitgeschoven raakt de welving het tussenblad en drukt dit omhoog. De tussenbladen hebben een knop die nu eenvoudig beetgepakt kan worden om de bladen uit te klappen en op hun plaats te leggen. Op de regels tussen de poten is een inkeping aangebracht en op de tussenbladen is een lat bevestigd met eenzelfde inkeping. Deze twee vallen in elkaar en voorkomen dat de tussenbladen verschuiven als tafel uitgeschoven is.

Bij de tweede tafel is er sprake van een geheel ander systeem, waarvan de ontwerper niet bekend is. In dit systeem blijft het hoofdblad in het midden liggen en trekt men aan de twee korte zijden van de tafel twee bladen eruit. De beide buitenste bladen zijn voorzien van twee extra poten die door een metalen schuifconstructie bij het naar buiten schuiven uitklappen en de bladen ondersteunen. Onder de beide buitenbladen bevindt zich een hendel die, wanneer deze omhoog wordt gedrukt, het blad dat tussen het hoofdblad en het buitenblad ligt, omhoog drukt. Dit vereenvoudigt het onderschuiven van het buitenblad. De extra poten klappen weer in wanneer de metalen constructie in elkaar schuift.

Textiel

Tot nu toe zijn slechts voorbeelden gegeven van meubelontwerpen. Van Dreesen zijn echter ook enkele tapijten en ander interieurtextiel bekend. Van de tapijten en ander textiel zijn enkele zwart-wit foto's gevonden. Er is slechts één tapijt daadwerkelijk teruggevonden

(afb. p.97). Van een wollen streepstof voor gordijnen is bekend dat deze is geweven door de firma Pessers te Geldrop. De reden van deze samenwerking ligt waarschijnlijk in het eerder beschreven ideaal van de V.A.N.K. om ontwerpers en productiecentra te laten samenwerken om zo tot goede en betaalbare producten te komen. Uit een opmerking van de ontwerper Cornelis van der Sluys (1881-1944) blijkt dat er tevredenheid is over het ontwerp omdat er ook rekening gehouden wordt met de weeftechniek. 'Bovendien ligt het zoo geheel in de lijn van het weven om in één richting te gaan, immers er is in het systeem de schering en de inslag, zoo duidelijk uitgesproken haaks op elkaar staande richtingen.'¹⁶ Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat Dreesen gebruikmaakt van handgeweven textiel van het weefatelier van Elisabeth de Saedeleer (1902-1972). Dit atelier in Etichove deelt de opvattingen van Dreesen over werkwijze en kwaliteit. Het weven werd niet als liefhebberij beoefend, maar zakelijk en met aandacht voor het oude handwerk. Door concurrentie van thuisweverijen was het moeilijk om een ambachtelijke weverij in stand te houden. Dit blijkt uit correspondentie tussen Dreesen en Adriaan en Christine van Zeegen (resp. 1881-1966 en 1893-1973). Deze broer en zus hebben veel naaldkunstwerken ontworpen en uitgevoerd. In een brief uit maart 1925 reageert Dreesen op een verzoek om opdrachten. Aan dit verzoek kan niet worden voldaan omdat de prijzen hoger liggen dan van machinaal vervaardigd textiel. 'Ik krijg dikwijls bezoek van zogenaamde kunstnijveren die borduurwerken enz. maken, maar laat ik U zeggen geachte mevrouw dat ik de meeste op een malsche manier de waarheid zeg – 't zijn de woekerplanten die op den anderen ernstige werksters parasiteren.'¹⁷

Interieurs

Uit de verschillende afbeeldingen van door hem ontworpen interieurs blijkt dat het totaalbeeld voor Dreesen belangrijk is. Tijdens het onderzoek zijn slechts modelfoto's van interieurs naar voren gekomen. Het is niet duidelijk geworden of Dreesen ook de mogelijkheid heeft gekregen daadwerkelijk als binnenhuisarchitect te werken of dat klanten alleen losse meubels bestelden. In *L'intérieur contemporain* presenteert hij complete interieurs inclusief aankleding met tekeningen, etsen, schilderijen en andere kunstvoorwerpen. Onder deze kunstwerken bevinden zich litho's van de kunstenaar Valerius de Saedeleer (1867-1941) en tekeningen van Jan Toorop (1858-1928). De lijsten om deze kunstwerken zijn door Dreesen zelf ontworpen en afgestemd op de meubels. Opvallend aan Dreesens ontwerpen voor gehele interieurs is dat hij niet alleen gebruikmaakt van zijn eigen werk, maar ook meubels gebruikt van bijvoorbeeld Thonet. Doordat er slechts zwart/wit foto's bekend zijn, is het moeilijk een goede indruk te krijgen van de gebruikte kleuren, maar de combinatie van meubels en het gebruik van textiel laat zien welke sfeer Dreesen voor ogen heeft gehad.

H. Dreesen, tapijt, verdere gegevens onbekend. (Bron: nalatenschap Dreesen)

Naam en faam

Tijdens mijn onderzoek ben ik de ontwerpen en technisch uitmuntende uitvoering van de ontwerpen van Dreesen meer en meer gaan waarderen. De vraag rijst waarom Dreesen niet meer bekendheid geniet. Wellicht heeft daaraan bijdragen dat hij geen uitgebreide publicaties over ideale meubelkunst heeft geschreven zoals enkele ontwerpers uit zijn tijd wel hebben gedaan. Daarnaast blijkt uit de inventaris van zijn winkels dat hij een wat meer pragmatische benadering had: verschillende stijlen en verschillende ontwerpen worden naast elkaar gepresenteerd. Dat Dreesen naast moderne ontwerpen ook antiek en meubels in oude stijlen verkoopt, duidt er ook op dat hij een zakelijk instinct had en verkocht waaraan geld te verdienen was. Een andere reden van zijn relatieve onbekendheid kan zijn dat hij niet in het zenuwcentrum van de ontwikkelingen, de Randstad, actief was. Toch moet gezegd worden dat hij tijdens zijn leven niet zo onopgemerkt is gebleven als zijn huidige gebrek aan naamsbekendheid zou doen vermoeden. Hoewel Dreesen in boeken van prominente ontwerpers en critici zoals Lauweriks en Van der Sluys geen hoofdrol krijgt toebedeeld, blijkt hun waardering voor zijn ontwerpen uit het feit dat zij afbeeldingen van hem publiceren en werk van Dreesen gebruiken als illustratie van een goed ontwerp. Ten slotte moet ge-

zegd worden dat zijn ontwerpen niet alleen esthetisch en technisch goed zijn, maar ook bruikbaar. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat bij bezitters de gebruikswaarde prevaleert boven de artistieke waarde. Dit artikel is, naast een poging om meer informatie over Dreesen te vinden, ook een poging om de waardering voor de artistieke kwaliteiten van Dreesen te vergroten.

Literatuur

- Bergvelt, E.F., F. van Burkom en K. Gaillard (eds.). *Van neorenaissance tot postmodernisme, honderdvijfentwintig jaar Nederlandse interieurs*, Rotterdam 1996.
- Brugmans, H. *Persoonlijkheden in het Koninkrijk der Nederlanden in woord en beeld: Nederlanders en hun werk*. Amsterdam 1938.
- Dreesen, M.H.H.P. *L'intérieur contemporain, Woninginrichting*. Brussel z.j.
- Gans, L. *Nieuwe Kunst, de Nederlandse bijdrage tot de Art Nouveau, decoratieve kunst, kunstnijverheid en architectuur omstreeks 1900*. Utrecht 1966.
- Gheel, F.F.H., P.N. Gaanderse en W.J. Vogel, *Nenijto '28*. Rotterdam 1928.
- Gouwe, W.F. *Werk, Jaarboek van Nederlandsche Ambachts- en Nijverheidskunst*, Rotterdam 1930.
- Groot, M.H. *Over kaders en grenzen, De samenwerking tussen Adriaan en Christine van Zeegen, 1915-1925*. Leiden 2004.
- Havelaar, J. *Het moderne meubel*. Rotterdam 1924.
- Huygens, F. (red.). *Het Mechelse Meubel 1500-2000, van houtsnijwerk tot design: het Mechelse meubel van 1820-1960*. Gent 2000.
- Jaarboek van Nederlandsche ambachts- & nijverheidskunst*. Rotterdam 1919-1929.
- Ottevanger, A. *'De stijl overal absolute leiding' De briefwisseling tussen Theo van Doesburg en Antony Kok*. Bussum 2008.
- Reiter, W. 'Bij het werk van H. Dreesen'. In: *Weekblad voor het landhuis, onze tuinen met huis en hof*. Haarlem (1930) 46, p. 984-988.
- Sluys, C. van der. *Machinale textielkunst tapijten, gordijnen, enz.* Rotterdam 1925.
- Wey, A.F. van der. 'Het werk van Harry Dreesen'. In: *Binnenhuis, 14-daags vakblad*. Den Haag (1929) 25, p. 292-294.
- Wikipedia, die freie Enzyklopädie, www.de.wikipedia.org, geraadpleegd oktober 2009.

Noten

- Ottevanger, A. *De stijl overal absolute leiding*, p. 212, noot 25.
- Ottevanger, A. *De stijl overal absolute leiding*, p. 166, noot 5.
- Brugmans, H. *Persoonlijkheden in het Koninkrijk der Nederlanden*, p. 386.
- Het betreffende schilderij is in het bezit van de erven Dreesen.
- Nieuwe Tilburgsche Courant, 20 oktober 1928.
- Ottevanger, A. *De stijl overal absolute leiding*, p. 257.
- Ibidem.
- Idem, p. 166, noot 5.
- Jaarboek van Nederlandsche ambachts- & nijverheidskunst*, 1919, p. 71.
- Wey, A.F. van der. 'Het werk van Harry Dreesen' p. 292.
- B. Pluymers in: Huygens, F. *Het Mechelse Meubel 1500-2000*, p. 88-91.
- R. van Santvoort in: Huygens, F. *Het Mechelse Meubel 1500-2000*, p. 68.
- Wey, A.F. van der. 'Het werk van Harry Dreesen', p. 292-294.
- Reiter, W. 'Bij het werk van H. Dreesen', p. 986, afb. 14 en 15.
- http://de.wikipedia.org/wiki/Robert_Ruscheweyh.
- Sluys, C. van der. *Machinale textielkunst tapijten, gordijnen, enz.*, p. 37.
- Groot, M.H. *Over kaders en grenzen*, p. 23.

afb. 1 pag. 96
H. Dreesen, tafel,
mahoniehout en onbekende,
gezwarte houtsoort, 1925.
(Bron: F. Leidelmeijer)

afb. 2 pag. 96
H. Dreesen, kledingkast,
geen verdere gegevens.
Inzet is de uil, binnenzijde
rechterdeur.
(Bron: nalatenschap
Mutsaers-de Beer)